

Jesień życia w rytmie natury

**FORMY EDUKACJI I DOSKONALENIA
ZAWODOWEGO OSÓB
ZAANGAŻOWANYCH W DZIAŁALNOŚĆ
GOSPODARSTWA SPOŁECZNEGO**

SPIS TREŚCI

1	Wprowadzenie — rolnictwo społeczne.....	4
2	Kompetencje w rolnictwie społecznym.....	5
3	Kwalifikacje zawodowe związane z usługami opiekuńczymi.....	9
	Opiekun osoby starszej.....	9
	Asystent osoby niepełnosprawnej.....	12
	Gerontopedagog.....	15
	Opiekun medyczny.....	17
	Terapeuta zajęciowy.....	18
	Terapia z udziałem zwierząt.....	21
	Hortiterapia.....	24
	Pracownik socjalny.....	26
4	Doskonalenie zawodowe dla potrzeb rolnictwa społecznego w ofercie Centrum Doradztw Rolniczego.....	29
4.1	Rolnictwo społeczne w teorii i praktyce.....	30
4.2	Gospodarstwa opiekuńcze – profesjonalizacja usług społecznych w gospodarstwach wiejskich.....	31
	Opiekun w gospodarstwie społecznym.....	31
	Kierownik gospodarstwa społecznego.....	32
	Specjalista wspierający gospodarstwo społeczne.....	34
4.3	Ogród terapeutyczny – innowacje społeczne w gospodarstwach wiejskich.....	38
4.4	Zwiększanie szans kobiet na zatrudnienie w rolnictwie wielofunkcyjnym.....	39
5	Podsumowanie.....	40
6	Wykaz źródeł.....	41

GROWID

1

WPROWADZENIE ROLNICTWO SPOŁECZNE

Rolnictwo społeczne to innowacyjne podejście do rolnictwa, polegające na wprowadzaniu usług społecznych do funkcjonujących gospodarstw rolnych. Ważne jest, aby świadczenie tych usług bazowało na zasobach i aktywnościach gospodarstwa. Jego istotą stanowi zatem wielofunkcyjność rozumiana jako możliwość zaspokojenia potrzeb nie tylko produkcyjno-rynkowych, ale także pozarolniczych – środowiskowych, kulturowych, gospodarczych i społecznych. Warto dodać, że rolnictwo społeczne to nie tylko idea, ale przede wszystkim działalność praktyczna.

W zakres rolnictwa społecznego wchodzi:

- ♦ działania pedagogiczne,
- ♦ integracja w świecie pracy i włączenie społeczne,
- ♦ zajęcia reedukacyjne i terapeutyczne,
- ♦ usługi opiekuńcze.

Usługi świadczone w ramach rolnictwa społecznego mogą być kierowane do różnych grup odbiorców, w tym m.in. do dzieci, młodzieży, a także do seniorów, osób niepełnosprawnych, opuszczających zakłady penitencjarne czy uzależnionych. Zarówno z uwagi na interdyscyplinarny charakter usług świadczonych w ramach gospodarstwa opiekuńczego, jak i szerokie grono ich odbiorców, ważne jest odpowiednie przygotowanie merytoryczne i praktyczne osób prowadzących tego typu działalność. W związku z tym, że rolnictwo społeczne łączy wiedzę oraz praktyki z wielu dziedzin, przydatna będzie sprofilowana wiedza na temat metod pracy z osobami starszymi, niepełnosprawnymi, technik prowadzenia warsztatów terapii zajęciowej czy sposobów organizacji zajęć ogrodniczych. Ważna jest także znajomość form aktywizacji lokalnej społeczności. To tylko niektóre z tematów mieszczących się w szerokim zakresie rolnictwa społecznego.

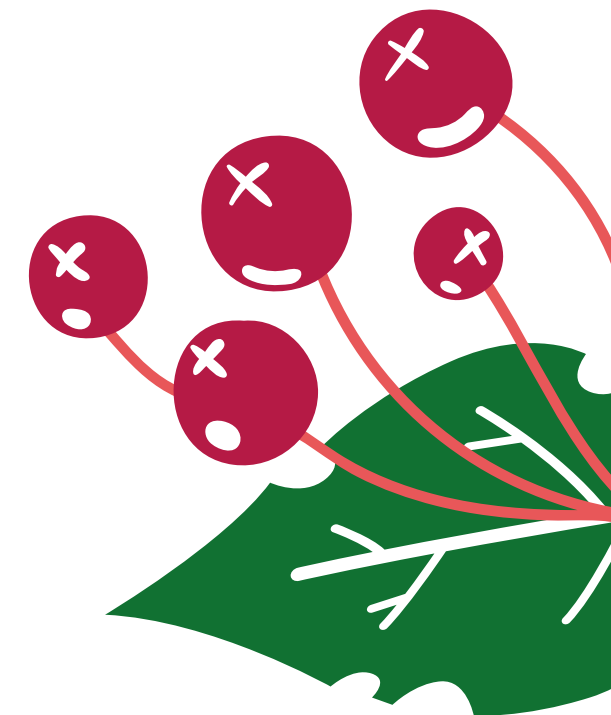
KOMPETENCJE W ROLNICTWIE SPOŁECZNYM

2

Z uwagi na wieloaspektową działalność gospodarstw opiekuńczych zatrudnienie w nich mogą znajdować specjaliści różnych zawodów. Niezależnie od realizowanych obowiązków i posiadanych kompetencji osoby zaangażowane w tworzenie gospodarstwa opiekuńczego powinny przejawiać chęć niesienia pomocy i empatię. Dodatkowo muszą ich cechować umiejętności nawiązywania kontaktów i zrozumienia drugiej osoby, życzliwość oraz uprzejmość. Aby dobrze spełniać swoją rolę, osoby te muszą wzbudzać zaufanie i sympatię.

W działalności gospodarstw opiekuńczych kluczową rolę odgrywają kompetencje społeczne oraz przygotowanie merytoryczne. Opieka i wsparcie świadczone w ramach rolnictwa społecznego umożliwia ludziom funkcjonowanie w bezpiecznym i wspierającym środowisku. Z kolei wykorzystanie zasobów gospodarstwa rolnego daje podopiecznym szansę na zaspokojenie potrzeby kontaktu z naturą oraz ułatwia włączenie ich w życie gospodarstwa. Wdrożenie usług opiekuńczych do gospodarstwa rolnego wymaga umiejętności organizacyjnych i wiąże się z dużymi nakładami pracy. Wynika to z konieczności przeorganizowania dotychczasowego sposobu pracy skupionego wokół produkcji roślinnej czy zwierzęcej i nadania mu nowych funkcji. Warto podkreślić, że celem osób korzystających z usług gospodar-

stwa opiekuńczego jest zaspokojenie potrzeb społecznych, udział w terapii zajęciowej czy poszerzanie swoich umiejętności, a nie produkcja płodów rolnych i maksymalizacja plonów, dlatego nie mogą być oni traktowani jak zwykli pracownicy gospodarstwa. Działania prowadzone w gospodarstwie opiekuńczym oparte są na metodzie nauki przez praktykę, a ich celem jest podnoszenie samooceny i pewności siebie podopiecznych.

Kompetencje osób zaangażowanych
w pracę gospodarstwa opiekuńczego

Kompetencje należy rozpatrywać jako wiedzę i umiejętności praktyczne oraz predyspozycje osobowościowe. O ile kompetencje związane są z nabytym doświadczeniem oraz uzyskanymi kwalifikacjami w trakcie ukończonych kursów, staży, praktyk zawodowych czy studiów, o tyle kompetencje miękkie dotyczą predyspozycji danej osoby do realizacji określonych zadań w oparciu o indywidualne cechy osobowościowe. Należy podkreślić, że

nastawienie do innych i postrzeganie świata mają bezpośredni wpływ na jakość i sposób podejmowanych działań, decydują o właściwym funkcjonowaniu w grupie oraz budowaniu odpowiednich relacji z innymi ludźmi. Umiejętności te bezpośrednio wpływają na skuteczność realizacji celów w sytuacjach społecznych w trakcie współpracy i kontaktów pomiędzy podopiecznymi, opiekunami i kadrą wspierającą. Tworząc gospodarstwo opiekuńcze, należy mieć na uwadze, aby osoby zaangażowane w jego pracę podzielały i akceptowały potrzebę tworzenia wspierającego środowiska.

Priorytetowe znaczenie w opiece nad osobami potrzebującymi wsparcia mają następujące cechy osobowości:

■ Empatia

Najważniejszymi cechami osób pracujących na rzecz gospodarstwa społecznego są wrażliwość i empatia, czyli **umiejętność zrozumienia drugiego człowieka**, jego stanów emocjonalnych, dostosowanie się do toku myślenia innej osoby oraz wczucie się w jej sytuację. Postawa taka pozwala lepiej rozumieć potrzeby oraz oczekiwania podopiecznego i odpowiednio na nie reagować. Osobę empatyczną charakteryzuje również dobroć, serdeczność, opiekuńczość, życzliwość oraz otwartość na potrzeby innych i chęć niesienia pomocy.

■ Komunikatywność

Świadczenie usług opiekuńczych to przede wszystkim praca z ludźmi opierająca się na komunikacji. Osoba, którą można określić mianem komunikatywnej, nie tylko jasno i poprawnie przekazuje informacje, ale przede wszystkim słucha, rozumie i potrafi wyciągnąć z rozmowy wnioski. Dla osób wycofanych i zamkniętych w sobie świadczenie usług opiekuńczych może okazać się zajęciem trudnym i obciążającym psychicznie. Zdecydowanie bardziej odnajdą się w nim osoby komunikatywne, a praca pozwoli im rozwinąć swój potencjał i predyspozycje społeczne. Warto więc świadomie podejść do kwestii podjęcia pracy w gospodarstwie opiekuńczym, uwzględniając swoje umiejętności interpersonalne.

■ Umiejętność współpracy

Umiejętność współpracy to kolejna kluczowa cecha, jaką powinny charakteryzować się osoby zaangażowane w rolnictwo społeczne, ponieważ od niej zależy efektywność planowanych działań, a przede wszystkim jakość udzielanego wsparcia osobom potrzebującym. Współpraca rozumiana jest tu jako **umiejętność integrowania** środowiska specjalistów odpowiedzialnych za rozpoznanie potrzeb podopiecznych i zapewnienie ich dobrostanu oraz odpowiednich relacji specjalistów z podopiecznymi i podopiecznych między sobą. Należy mieć świadomość, że wsparcie

doświadczeniem i wiedzą przez specjalistów z dziedzin takich jak psychologia czy medycyna jest niezbędne do prawidłowego kształtowania zakresu działalności gospodarstwa opiekuńczego.

Dla lepszego zobrazowania kompetencji społecznych osób podejmujących się pracy w gospodarstwie społecznym, właściwe kompetencje miękkie i twarde przedstawiono w tabeli.

Tabela 1.
Zestawienie kompetencji do świadczenia usług społecznych w gospodarstwie opiekuńczym w sposób właściwy.

Kompetencje miękkie	Kompetencje twarde
Osobista motywacja wynikająca z zainteresowania społecznymi i zdrowotnymi problemami.	Wiedza na temat kwestii społecznych i zdrowotnych oraz reintegracji zawodowej.
Otwarta i ciepła osobowość, pozwalająca na swobodną pracę z osobami ze szczególnymi potrzebami.	Zdolność do dostosowywania środowiska pracy do potrzeb uczestników.
Zrozumienie oczekiwań uczestników i ich szczególnych potrzeb.	Zdolność obserwowania i analizowania umiejętności społecznych i zachowania w pracy uczestników.
Chęć angażowania ludzi o różnych rodzajach zdolności.	Umiejętność analizy zadań podczas pracy uczestników.
Znajomość zadań, które należy wykonywać w gospodarstwie społecznym i zdolność do ich wyjaśniania w zrozumiały sposób.	Umiejętność opracowania indywidualnego planu pracy we współpracy z organizacjami kierującymi i uczestnikiem.
Okazywanie bliskości i serdeczności osobom, które mają trudności z interakcją i socjalizacją.	
Poczucie zobowiązania, solidarności społecznej i świadomość znaczenia i godności pracy.	
Umiejętność słuchania.	
Obserwacja umiejętności społecznych i zachowania podczas pracy uczestnika.	
Postawa współpracy ze służbami socjalnymi i medycznymi oraz z uczestnikiem.	

Organizując pracę gospodarstwa opiekuńczego, należy mieć na uwadze profesjonalne wykształcenie kadry odpowiadającej za wsparcie uczestników. Wykształcenie kierunkowe osób zatrudnianych w gospodarstwie jest zależne od profilu działalności gospodarstwa i docelowej grupy podopiecznych, do której kierowana jest oferta. Osoba zarządzająca gospodarstwem i będąca jego właścicielem powinna mieć świadomość konieczności

współpracy ze specjalistami zajmującymi się zdrowiem psychicznym, pracownikami służb socjalnych i ośrodków zdrowia.

Poniżej prezentujemy przegląd form edukacji umożliwiających zdobycie kwalifikacji zawodowych przydatnych w pracy z ludźmi w ramach gospodarstwa opiekuńczego.

OPIEKUN OSOBY STARSZEJ

Jest to kwalifikacja zawodowa w zakresie świadczenia opieki nad osobami w wieku sennioralnym. Zalicza się do zawodów szkolnych i została ujęta w klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego. Obejmuje teoretyczną i praktyczną wiedzę z zakresu pomocy psychologicznej, socjologicznej oraz zagrożeń związanych z życiem i zdrowiem seniorów, co pozwala w bezpieczny sposób zajmować się podopiecznymi w starszym wieku. Kwalifikacje można uzyskać, kończąc odpowiednią szkołę policealną lub kurs zawodowy. Główną misją opiekuna osoby starszej jest pomoc w pokonywaniu trudności życia codziennego, wsparcie interpersonalne, zaspokajanie podstawowych potrzeb oraz aktywizacja osoby starszej w celu polepszenia jej kondycji psychicznej oraz fizycznej. Cele te mają być w gospodarstwie opiekuńczym realizowane profesjonalnie i z dbałością o wszystkie aspekty zdrowia.

Wybierając kształcenie, warto zwrócić uwagę, czy dana instytucja szkoleniowa wpisana jest do Rejestru Instytucji Szkoleniowych. Osoba posiadająca status osoby bezrobotnej podejmująca kształcenie prowadzone przez podmiot z Rejestru Instytucji Szkoleniowych może wnioskować o pokrycie kosztów szkolenia przez Urząd Pracy właściwy dla swojego miejsca zamieszkania. Dofinansowanie jest niezależne od tematyki kształcenia.

Źródło: CARE-T-FARM. Platforma szkoleniowa <http://care-t-farms.eu/edu/>

■ **Kształcenie szkolne**

Obejmuje kształcenie w szkołach branżowych posiadających w swojej ofercie edukacyjnej naukę zawodu „opiekun osoby starszej”. Kształcenie z reguły trwa dwa lata (łącznie 4 semestry) i prowadzone jest w trybie stacjonarnym lub zaocznym. Absolwent branżowej szkoły policealnej otrzymuje świadectwo jej ukończenia, a po zdaniu egzaminu zawodowego, przeprowadzanego przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną w zakresie kwalifikacji SPO.02. *Świadczenie usług opiekuńczo-wspierających osobie starszej*, uzyskuje dyplom zawodowy w zawodzie „opiekun osoby starszej”.

Na zajęciach zdobywa się umiejętności teoretyczne i praktyczne, między innymi z zakresu: organizacji opieki, psychologii i socjologii, metodyki pracy opiekuńczej, języka migowego i obcego, opieki i wsparcia osoby starszej czy aktywizacji społecznej. Szkołom policealnym z uprawnieniami publicznymi przysługuje dotacja na działalność z Ministerstwa Edukacji Narodowej. Dzięki temu edukacja w tych placówkach w większości przydatków jest dla słuchaczy bezpłatna.

W ramach kształcenia formalnego również w ofercie uczelni wyższych znajdują się studia podyplomowe na kierunku „opieka i pielęgnacja osób starszych” czy „gerontologia i opieka nad osobami starszymi”. Celem studiów jest przekazanie uczestnikowi

specjalistycznej wiedzy teoretycznej oraz umiejętności praktycznych z zakresu opieki i pielęgnacji, ze szczególnym uwzględnieniem takich dziedzin jak: kardiologia, neurologia, reumatologia, elementy rehabilitacji, pielęgnacji oraz organizacji opieki długoterminowej. Warto zaznaczyć, że w ramach studiów podyplomowych, student zobowiązany jest do odbycia praktyk zawodowych. Przykładowo w ramach studiów trwających 9 miesięcy praktyki zawodowe obejmują 60 godzin pracy z osobami w podeszłym wieku.

Wśród uczelni wyższych oferujących kształcenie w formie studiów podyplomowych z zakresu opieki nad osobami starszymi można wymienić: Instytut Studiów Podyplomowych, Akademię Humanistyczno-Ekonomiczną w Łodzi, Wyższą Szkołę Bankową w Toruniu, Warszawską Wyższą Szkołę Humanistyczną im. Bolesława Prusa, Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach.

■ **Kształcenie pozaszkolne**

Obejmuje kształcenie oparte o realizację kursów edukacyjnych. W ofercie rynkowej znaleźć można kursy obejmujące zakres tematyczny niezbędny do uzyskania kwalifikacji opiekuna osoby starszej.

W ramach kształcenia można uzyskać kwalifikacje zgodne z *Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej oraz Rozporządzeniem*

Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 07.08.2014 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy. Zgodnie z klasyfikacją zawodów i specjalności dla potrzeb rynku pracy zawód „opiekun osób starszych” został zaklasyfikowany do grupy 2 o numerze: 341202.

Kursy organizowane są dla osób początkujących i służą poznaniu podstaw opieki nad osobą starszą. Kwalifikacje w zawodzie opiekuna osoby starszej zdobyte w ramach kształcenia nieformalnego mogą być podwyższane poprzez kontynuację nauki w szkołach wyższych.

Aby umiejętnie wybrać drogę kształcenia w zakresie świadczenia opieki nad osobami starszymi, warto zapoznać się ze Zintegrowanym Systemem Kwalifikacji, w którym

znaleźć można wytyczne odnośnie konkretnych kwalifikacji i odpowiadającym im umiejętności, jakie powinna posiadać osoba podejmująca pracę w zawodzie opieki nad osobami w wieku senioralnym. W Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji wśród ponad trzydziestu kwalifikacji z zakresu opieki, znajdują się m.in. specjalizacje: Świadczenie usług opiekuńczych oraz Opiekun osoby starszej. System oparty jest o opisy efektów kształcenia, które w sposób ustandaryzowany informują uczestnika o celu oraz efektach podjętej nauki. Kwalifikacje znajdujące się w Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji określone są według Polskiej Ramy Kwalifikacji (PRK) i Europejskiej Ramy Kwalifikacji (ERK), co pozwala na porównywanie zdobytego wykształcenia na rynku pracy – zarówno krajowym, jak i europejskim.

ASYSTENT OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ

Podstawowym celem pracy asystenta osoby niepełnosprawnej jest pomoc w reintegracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych. Asystent poprzez odpowiednie motywowanie, aktywizację i wsparcie przywraca osobom z dysfunkcjami możliwość funkcjonowania w społeczeństwie. Środowisko gospodarstwa opiekuńczego odpowiada na potrzebę wieloaspektowej aktywizacji osób niepełnosprawnych. Od wielu lat w UE propagowana jest tzw. idea niezależnego życia (*ang.independent living*), która polega na udzielaniu potrzebującym pomocy w odzyskaniu kontroli nad własnym ciałem i stylem życia. Stąd też wynikają zadania i obowiązki asystenta osób niepełnosprawnych, takie jak rozpoznawanie i diagnozowanie potrzeb życiowych, pomoc w rozwiązywaniu problemów życiowych, wskazanie i ułatwienie kontaktów z innymi osobami, dążenie do usuwania barier psychologicznych, społecznych, komunikacyjnych, itd. Praca asystenta ma charakter organizacyjny, wychowawczy i opiekuńczy.

■ Kształcenie szkolne

W zależności od posiadanego doświadczenia oraz predyspozycji wybór drogi uzyskania kwalifikacji może dotyczyć kształcenia w ramach szkoły branżowej czy studiów podyplomowych. Kształcenie formalne obejmuje kształcenie w szkołach branżowych posia-

dających w swojej ofercie edukacyjnej naukę zawodu Asystent osoby niepełnosprawnej. Kształcenie z reguły trwa kilka miesięcy i prowadzone jest w trybie zjazdów stacjonarnych lub zaocznych. Absolwent otrzymuje świadectwo ukończenia szkoły, a po zdaniu egzaminu zawodowego, przeprowadzanego przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną, w zakresie kwalifikacji SPO.01. *Udzielanie pomocy i organizacja wsparcia osobie niepełnosprawnej* uzyskuje dyplom zawodowy w zawodzie Asystenta osoby niepełnosprawnej.

Dyplom zawodowy Asystenta osoby niepełnosprawnej mogą również zdobyć osoby, które posiadają wykształcenie średnie ogólne lub średnie branżowe, i które pracowały

w zawodzie oraz zdały przeprowadzony przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną egzamin zawodowy w zakresie kwalifikacji SPO.01. *Udzielanie pomocy i organizacja wsparcia osobie niepełnosprawnej*.

W ramach kształcenia uczestnik nabywa wiedzę z zakresu: stosowania przepisów prawa dotyczących uprawnień osób niepełnosprawnych, rozpoznawania sytuacji społecznej i stanu zdrowia osoby niepełnosprawnej. Ponadto potrafi wspierać osobę niepełnosprawną w rozwiązywaniu problemów i zaspokajaniu potrzeb biologicznych, psychologicznych oraz społecznych, pomagać w czynnościach życia codziennego. Wie, jak aktywizować osobę niepełnosprawną w/do pracy zespołowej, a w razie potrzeby posługuje się biegle językiem migowym.

W ramach planu dnia asystent organizuje czas wolny osobie niepełnosprawnej oraz ułatwia jej kontakty międzyludzkie. Jeżeli podopieczny wymaga rehabilitacji, asystent towarzyszy podczas jej realizacji. Istotne są również umiejętności wykonywania czynności higienicznych i pielęgnacyjnych u osoby niepełnosprawnej oraz wiedza na temat zapobiegania powstawaniu oparzeń i odleżyn.

Do kompleksowej opieki nad osobami niepełnosprawnymi przygotowują pracowników także studia podyplomowe z zakresu asystowania osobie niepełnosprawnej. Wiedza i zdobyte umiejętności świadczenia kompetentnej opieki, prowadzenia rehabilitacji oraz udzielania pierwszej pomocy, a także przygotowania i realizacji programu wspierającego i aktywizującego wpływa na jakość życia i lepsze funkcjonowanie w społeczeństwie osób niepełnosprawnych i starszych.

Kształcenie w formie studiów podyplomowych w tym zakresie oferują przykładowo: Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa (Wydział Nauk Społecznych), Karpacka Państwowa Uczelnia w Krośnie, Wyższa Szkoła Humanistyczna im. Króla Stanisława Leszczyńskiego w Lesznie, Łużycka Szkoła Wyższa im. Jana Benedykta Solfy z siedzibą w Żarach, Kujawska Szkoła Wyższa we Włocławku.

Warto również zwrócić uwagę na inne kierunki studiów podyplomowych realizowane przez uczelnie wyższe mające na celu zdobycie wiedzy z zakresu wspierania i pracy z osobami niepełnosprawnymi. Na przykład Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie prowadzi nauczanie na kierunkach: Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną (oligofrenopedagogika) oraz Edukacja i terapia osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu. Z kolei Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie proponuje naukę na kierunku Diagnoza, edukacja i terapia osób ze spektrum autyzmu. Jego celem jest rozwój kompetencji w zakresie wyzwania potencjału rozwojowego osób ze spektrum autyzmu.

Decydując się na wybór konkretnej formy edukacji, należy brać pod uwagę to, do jakiej grupy odbiorców będą kierowane usługi gospodarstwa opiekuńczego, ponieważ zrozumienie potrzeb podopiecznych jest gwarancją świadczenia usług opiekuńczych na wysokim poziomie.

■ Kształcenie pozaszkolne

Zgodnie z klasyfikacją zawodów i specjalności dla potrzeb rynku pracy Asystent osoby niepełnosprawnej został zaklasyfikowany do grupy 2 o numerze: 341201.

Wybierając kurs, należy zwrócić uwagę na jego zakres merytoryczny oraz liczbę godzin realizowanych wykładów, ćwiczeń i zajęć praktycznych. Wykaz przedmiotów w toku kształcenia powinien zawierać: przedmioty teoretyczne zawodowe: bezpieczeństwo i higiena pracy, podstawy psychologii, elementy pracy socjalnej, planowanie i organizowanie wsparcia osobie niepełnosprawnej, język obcy zawodowy oraz przedmioty realizowane w formie zajęć praktycznych: pracownia komunikacji alternatywnej i wspomagającej, wspieranie i pielęgnowanie osoby z niepełnosprawnością, trening umiejętności i kompetencji społecznych, aktywizacja osób z niepełnosprawnościami oraz praktykę zawodową.

Należy się upewnić, czy uzyskane zaświadczenie o ukończeniu kursu jest jednoznaczne z uzyskaniem kwalifikacji w danym zawodzie.

Dla pełnego rozeznania opcji uzyskania kwalifikacji w zakresie asystowania osobie niepełnosprawnej należy zapoznać się z charakterystyką kwalifikacji i efektami uczenia się zamieszczonymi w Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji pod pozycją *Udzielanie pomocy i organizacja wsparcia osobie niepełnosprawnej (od 2019)* oraz *Asystent osoby niepełnosprawnej (od 2019)*.

GERONTOPEDAGOG

Gerontopedagog to inaczej wychowawca ludzi starszych, pedagog podeszłego wieku.

Gerontologia jest nauką o procesach starzenia się organizmu ludzkiego i o chorobach wieku starczego. Jej nazwa została utworzona z greckiego słowa *geron* – starzec lub mędrzec i *logos* – nauka. Integralnymi częściami gerontologii jest gerontologia społeczna i gerontopedagogika. Postępujące starzenie się społeczeństwa powoduje konieczność przygotowania profesjonalnej kadry, która będzie sprawować opiekę nad osobami trzeciego wieku również w gospodarstwach opiekuńczych.

Gerontopedagog jest w Polsce nowym zawodem, który przejmie część obowiązków związanych ze sprawowaniem opieki nad osobami starszymi. Zawód ten wymaga odpowiedniego przygotowania, więc na uczelniach powstają nowe kierunki i specjalizacje. Ich absolwenci posiadają praktyczne kwalifikacje pedagogiczne w zakresie wychowania, kształcenia i opieki nad człowiekiem starszym. Pełnią rolę animatora i organizatora czasu wolnego, aktywizują osoby starsze do ciągłego rozwoju. Zawód gerontopedagoga mogą wykonywać osoby mające dobre relacje z seniorami wymagającymi opieki instytucjonalnej, jak i pomocy środowiskowej,

w tym również w środowisku domowym. Dysponują umiejętnościami niezbędnymi do diagnozowania, zaspokajania oraz kreowania potrzeb człowieka starszego, w tym związanych z rekreacją, rewitalizacją i aktywnością kulturalnooświatową. Odpowiadają za możliwość uczestnictwa osób starszych w wydarzeniach kulturalnych i społecznych, co jest ważną częścią spędzania czasu w gospodarstwie opiekuńczym. Kolejnym istotnym aspektem przygotowania zawodowego w tym zakresie jest wiedza ekonomiczna i menadżerska przydatna w organizacji i zarządzaniu placówkami działającymi na rzecz seniorów, w tym w gospodarstwach opiekuńczych. Wspomniane umiejętności wpłyną na powodzenie wielu podejmowanych inicjatyw mających na celu harmonijne funkcjonowanie placówki. Połączenie specjalistycznych kwalifikacji i chęci niesienia pomocy dają gwarancję efektywnej pracy. Co istotne z perspektywy prowadzenia gospodarstwa opiekuńczego absolwenci gerontopedagogiki są również przygotowani do szkolenia wolontariuszy do pracy z osobami starszymi.

Kompetencje osoby wykształconej w zakresie gerontologii odpowiadają w sposób kompleksowy wyzwaniom, jakie niesie ze sobą świadczenie opieki i organizowanie czasu podopiecznym gospodarstw opiekuńczych.

Należy również zdecydowanie podkreślić w tym miejscu, że bardzo ważnym aspektem tej pracy jest motywacja, chęć niesienia pomocy oraz łagodne i wyrozumiałe usposobienie osoby podejmującej się tego zawodu.

Decydując się na wybór studiów z zakresu gerontologii, należy uważnie przeanalizować program studiów. Nabyta wiedza teoretyczna powinna być uzupełniona wiedzą praktyczną w formie praktyk zawodowych, przewidzianych w programie studiów. Przykładowa treść studiów obejmuje:

- ♦ wprowadzenie do psychopedagogiki – w tym zaburzenia sensoryczne u osób starszych, rozwój psychospołeczny osób starszych;
- ♦ podstawy medyczne w poszczególnych obszarach pracy z osobą starszą i chorą – w tym podstawy kardiologiczne, rehabilitacyjne, reumatologiczne, endokrynologiczne oraz podstawy opieki paliatywnej;
- ♦ moduł praktyczny – w tym pielęgnacja starszego pacjenta, usprawnianie pacjenta w opiece długoterminowej
- ♦ praktyki – w wymiarze minimum 60 godz.

W ramach nauki pojawiają się również przedmioty uczące wspierania dążeń ludzi starzejących się i starych do rozwoju i rekreacji (ruchowej i pamięciowej), zrzeszania się seniorów, egzekwowania praw godnego życia seniora.

Wiedza i umiejętność aktywizacji seniorów w gospodarstwie opiekuńczym odgrywają kluczową rolę w tworzeniu więzi społecznych i poprawie kondycji podopiecznych. Warto zwrócić uwagę, czy w programie studiów znajdują się bloki tematyczne dotyczące metodyki organizacji czasu wolnego człowieka dorosłego czy organizacji warsztatu twórczości i kreatywności oraz czy poruszane są zagadnienia egzystencjalne dotyczące późnej dorosłości. Studia są podstawą do zdobycia rzetelnego przygotowania, niezbędnego do propagowania stylu życia zmierzającego do zwiększenia samodzielności i aktywności osób starszych.

W zakresie gerontologii na rynku proponowane są zarówno studia podyplomowe, jak i studia I i II stopnia. Studia podyplomowe proponują między innymi: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie, Medyczne Centrum Kształcenia Podyplomowego Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Uniwersytet Wrocławski czy Wyższa Szkoła Zarządzania i Przedsiębiorczości w Wałbrzychu. Studia licencjackie oraz magisterskie o kierunku gerontologii i opieki nad osobami starszymi prowadzą przykładowo: Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Akademia Ignatianum w Krakowie, Uniwersytet

Jagielloński, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II i Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa w Poznaniu.

■ **Kształcenie pozaszkolne**

W tak obszernym temacie, jakim jest gerontologia, kursy specjalistyczne mogą obejmować jedynie niewielką część wiedzy o opiece i wsparciu osób starszych. Szkolenia skierowane są do osób posiadających doświad-

czenie i wiedzę z zakresu świadczenia usług opiekuńczych i mogą być jedynie uzupełnieniem wiedzy o najnowsze informacje w dziedzinie gerontologii. Kwalifikacje dotyczące zawodu gerontologa nie zostały dotychczas ujęte w klasyfikacji zawodów i specjalności. Z uwagi na nieustandaryzowane wymagania, co do zawodu gerontologa należy uważnie wybierać oferowane na rynku kursy i szkolenia.

OPIEKUN MEDYCZNY

Zawód opiekuna medycznego polega na pielęgnacji i zaspokajaniu podstawowych potrzeb osoby chorej. Opiekunowie medyczni stykają się w swojej pracy zawodowej bezpośrednio z pacjentami, przez co włączeni są w system ochrony zdrowia, jak również odgrywają ważną rolę w systemie opieki społecznej. Zaangażowanie opiekuna medycznego w gospodarstwie opiekuńczym może dotyczyć doraźnej pomocy w opiece nad podopiecznymi lub stałego zatrudnienia do wsparcia opieki, w szczególności w ramach świadczenia opieki całodobowej.

■ **Kształcenie szkolne**

Zakres kompetencji opiekuna medycznego wyznacza podstawa programowa kształce-

nia w zawodzie Opiekun medyczny i jest ona realizowana przez 3-semestralne szkoły policealne. Kurs jest dedykowany osobom posiadającym wykształcenie średnie, zgodnie z obowiązującym stanem prawnym i przepisami *Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 grudnia 2016 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego*.

Ukończenie szkoły umożliwia przystąpienie do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie, przeprowadzanego przez okręgowe komisje egzaminacyjne. Uzyskany dyplom uprawnia do podjęcia pracy w tym zawodzie na terenie Unii Europejskiej.

Przykładowe szkoły policealne kształtujące w zawodzie opiekun medyczny: Studium Pracowników Medycznych i Społecznych, Cosinus – bezpłatne szkoły policealne i licea dla dorosłych, Szkoły policealne TEB Edukacja, Centrum Edukacji SIGMA.

Opiekun medyczny to zawód zaufania publicznego, dlatego niezbędne są u niego kompetencje personalne i społeczne. Powi-

nien posiadać bardzo dobre zdolności komunikacyjne, umiejętność pracy w zespole oraz empatię, tak ważną w kontakcie z drugim człowiekiem. Pracując z osobą chorą i niesamodzielną, ponosi odpowiedzialność za skutki swoich działań. Poprzez swoją postawę zawodową popularyzuje zachowania prozdrowotne w środowisku pracy, jakim może być gospodarstwo opiekuńcze.

TERAPEUTA ZAJĘCIOWY

Terapeuta zajęciowy wspomaga i aktywizuje osoby chore, niepełnosprawne i w wieku senioralnym poprzez zastosowanie różnych metod, form oraz technik terapii zajęciowej w procesie kompleksowej rehabilitacji. Podejmowane przez niego działania mają na celu poprawę psychospołecznego funkcjonowania pacjenta i jakości jego życia. Instruktor terapii zajęciowej planuje indywidualny i grupowy program terapii dostosowany do stanu zdrowia, potrzeb, zainteresowań i możliwości podopiecznych. W gospodar-

stwie społecznym odpowiada za instruktaż podczas warsztatów oraz za realizację harmonogramu zajęć organizowanych w oparciu o zasoby gospodarstwa rolnego. Stosowanie różnych form i technik zajęciowych w procesie leczenia oraz rehabilitacji ma na celu przeciwdziałanie powstawaniu przewlekłych stanów chorobowych (np. zaburzeń lękowych, depresji) oraz przystosowanie osób przechodzących terapię do życia w społeczności gospodarstwa społecznego oraz poza nim.

W klasyfikacji zawodów i specjalności zadania zawodowe terapeuty zajęciowego to:

- ◆ nawiązywanie kontaktu psychoterapeutycznego z chorym oraz tworzenie środowiska psychoterapeutycznego i socjoterapeutycznego w celu rozpoznania i zaspokajania potrzeb człowieka chorego, z uwzględnieniem czynników zdrowotnych, psychologicznych i społecznych;
- ◆ planowanie indywidualnego i grupowego programu terapii dostosowanej do potrzeb pacjenta, jego cech i nawyków oraz zaleceń lekarskich;
- ◆ prowadzenie różnych form oddziaływania terapeutycznego: zajęcia warsztatowe, świetlicowe, kulturalno-oświatowe i artystyczne, ćwiczenia z zakresu wychowania fizycznego (rekreacyjne, sportowe);
- ◆ wykonywanie wraz z pacjentem podczas zajęć terapeutycznych prac ogrodniczych, wikliniarskich, dziewiarskich, krawieckich, z zakresu obróbki metali, drewna, tworzyw itp.;
- ◆ nauczanie pacjentów posługiwania się podstawowym sprzętem rehabilitacyjnym, m.in. ułatwiającym czynności życia codziennego, oraz kształtowanie u nich umiejętności samodzielnego życia;
- ◆ prowadzenie obserwacji reakcji organizmu pacjenta na terapię zajęciową i przekazywanie jej wyników osobie kierującej terapią (np. zgłaszanie lekarzowi przypadków samowolnego oddalenia się chorego psy-

chicznie, pogorszenia jego stanu zdrowia lub prób samobójczych);

- ◆ współdziałanie z zespołem prowadzącym rehabilitację chorego (np. stosowanie terapii na zlecenie lekarza, konsultowanie z lekarzem przebiegu i wyników terapii);
- ◆ zachowanie tajemnicy w zakresie rozpoznania i metod leczenia wobec chorego i rodziny chorego (udzielanie informacji jedynie za zgodą lekarza odpowiedzialnego za stan zdrowia chorego);
- ◆ przestrzeganie przepisów bhp obowiązujących przy określonych rodzajach zajęć oraz przepisów ppoż. w celu zapewnienia choremu maksymalnego bezpieczeństwa w trakcie trwania warsztatów rehabilitacyjnych w gospodarstwie opiekuńczym.

W Polsce terapię zajęciową kojarzy się zwykle z „warsztatem terapii zajęciowej”, choć jest to tylko jeden z typów placówek, w których prowadzone są warsztaty terapeutyczne. Warto zwrócić uwagę na zapis w *ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z 27 sierpnia 1997 r.* Zgodnie z art. 10a, ust. 1, który opisuje szczegółowo funkcjonowanie warsztatów terapii zajęciowej: „warsztat oznacza wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówkę stwarzającą osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania

lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia”. Art. 10a, ust. 2 dookreśla sposób realizacji celu warsztatów, „co odbywa się przy zastosowaniu technik terapii zajęciowej, zmierzających do rozwijania: 1) umiejętności wykonywania czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej, 2) psychofizycznych sprawności oraz podstawowych i specjalistycznych umiejętności zawodowych, umożliwiających uczestnictwo w szkoleniu zawodowym albo podjęcie pracy”. Wzorując się na organizacji pracy warsztatów terapii zajęciowej, powyższe działania mogą być realizowane w gospodarstwie społecznym.

■ **Kształcenie szkolne**

Kształcenie terapeutów zajęciowych w Polsce odbywa się na poziomie kształcenia policealnego w oparciu o podstawę programową kształcenia w zawodzie terapeuty zajęciowego oraz na poziomie studiów licencjackich prowadzonych np. przez Akademię Wychowania Fizycznego w Krakowie i we Wrocławiu, których programy zostały zbudowane w oparciu o obowiązujące w krajach europejskich standardy ustalone przez Światową Federację Terapeutów Zajęciowych (WFOT) i Europejską Sieć Terapii Zajęciowej w Szkolnictwie Wyższym (ENOTHE). Studia te mają na celu wyposażenie słuchaczy w kompetencje związane z praktycznym

wspieraniem rozwoju osób z ograniczeniami w funkcjonowaniu psychospołecznym (osoby niepełnosprawne, starsze, przewlekle chore). Słuchacze poznają metody terapii zajęciowej i techniki praktycznej pracy wspierającej funkcjonowanie poznawcze, emocjonalne i społeczne, a także zaradność życiową i sprawność fizyczną osób potrzebujących pomocy. Istotnym zakresem w programie studiów jest zdobycie wiedzy na temat metod organizowania procesu terapii i czasu wolnego osobom chorym i z różnym stopniem niepełnosprawności.

Naukę zawodu terapeuty zajęciowego można realizować nieodpłatnie również w wielu dostępnych w kraju szkołach policealnych, między innymi w Studium Pracowników Medycznych i Społecznych, Cosinus – bezpłatne szkoły policealne i licea dla dorosłych, Szkoły policealne TEB Edukacja czy SKK – Szkoły Kursy Kariera z siedzibą w Warszawie.

■ **Kształcenie pozaszkolne**

Dostępne na rynku kursy z zakresu terapii zajęciowej różnią się zakresem poruszanych zagadnień. Przeznaczone są dla osób chcących poznać podstawy dotyczące specyfiki pracy terapeuty zajęciowego lub poszerzyć wiedzę z zakresu stosowanych technik i form w terapii zajęciowej.

TERAPIA Z UDZIAŁEM ZWIERZĄT

Terapia z udziałem zwierząt, inaczej zooterapia czy animaloterapia, to naturalna metoda wspomagająca leczenie i rehabilitację pacjenta poprzez dobroczynny kontakt ze zwierzęciem. Obcowanie ze zwierzętami poprzez ich dotykanie, głaskanie, przytulanie, zabawę i otaczanie je opieką wpływa korzystnie na osoby z zaburzeniami psychicznymi i fizycznymi. Towarzystwo zwierząt pozwala na aktywizację i społeczną integrację skupioną wokół dbania o dobrostan zwierząt i ich pielęgnację. Przebywające w gospodarstwie rolnym zwierzęta umożliwiają uczestnikom rolnictwa społecznego zaznajomienie się z zasadami hodowli zwierząt gospodarskich. Należy podkreślić, że zwierzęta współpracujące z opiekunem w gospodarstwie opiekuńczym i wykorzystywane do zajęć terapeutycznych należy odpowiednio przygotować do pełnionej roli. Proces osvajania i nauki zwierząt współpracy z pacjentami powinien przebiegać pod okiem profesjonalisty z zakresu behawiorystyki zwierząt. Prowadzenie tego typu terapii wymaga specjalistycznej wiedzy na temat predyspozycji określonych gatunków do pracy z ludźmi oraz cierpliwości i empatii.

Występuje kilka rodzajów interakcji uczestnika zajęć ze zwierzęciem:

- ◆ **terapia z udziałem zwierząt** (ang. animal assisted therapy – AAT),
- ◆ **zajęcia z udziałem zwierząt** (ang. animal assisted activities – AAA),
- ◆ **edukacja z udziałem zwierząt** (ang. animal assisted education – AAE).

W Polsce popularnymi formami zooterapii są:

- ◆ **dogoterapia** (terapia z udziałem psa),
- ◆ **hipoterapia** (terapia z udziałem konia),
- ◆ **felinoterapia** (terapia z udziałem kota),
- ◆ **onoterapia** (terapia z udziałem ośła),
- ◆ **alpakoterapia** (terapia z udziałem alpaki).

Dogoterapia to metoda wspomagania leczenia wykorzystywana w terapii i rehabilitacji osób niepełnosprawnych oraz osób przejawiających problemy z przystosowaniem społecznym. Zajęcia z psami poprawiają koncentrację, mają pozytywny wpływ na rozwój mowy, pobudzają podstawowe zmysły do działania.

Hipoterapia pomaga zwłaszcza dzieciom, cierpiącym na zaburzenia psychomotoryczne, to znaczy zbyt duże albo zbyt małe napięcie mięśniowe, uszkodzenia wzroku, słuchu czy wady postawy. Metoda ta ma pozytywny wpływ na ludzi z upośledzeniem umysłowym i zaburzeniami emocjonalnymi. Ten rodzaj terapii zmniejsza napięcie mięśni i koryguje wady postawy. Dzieje się tak za sprawą temperatury ciała zwierzęcia, która jest znacznie wyższa od temperatury ciała człowieka.

Felinoterapia polega na poprawieniu kondycji psychicznej i fizycznej poprzez kontakt z kotem i jego opiekunem. Obecność kota zmniejsza poczucie samotności. Osoba biorąca udział w terapii mobilizuje się do działania i podejmowania różnych form aktywności, np. głaskania kota i zabawy ze zwierzęciem, karmienia, obserwowania zachowania kota.

Onoterapia. Zwierzęciem, które wykorzystuje się w onoterapii jest osioł – jedno z najwcześniejszych udomowionych zwierząt. Onoterapia zalecana jest osobom z wielorakimi zaburzeniami. W terapii mogą brać udział zarówno osoby dorosłe, jak i dzieci.

Alpakoterapia polega na współpracy terapeuty i pacjenta z alpaką. W relacji tej alpaka stanowi motywator do podjęcia działania przez pacjenta. Wpływa pozytywnie na jego sferę emocjonalną, poznawczą, a nawet społeczną. Kontakt z alpakami ma wyjątkowe skutki w leczeniu dzieci z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Pod wpływem zwierząt uspokajają się, rozluźniają mięśnie, zwiększają samoocenę i poprawia się ich rozwój ruchowy.

■ **Kształcenie szkolne**

Kwalifikacje zawodowe do pracy ze zwierzętami określone są w programie studiów wyższych I i II stopnia na kierunku zoologia z animaloterpią. Dotyczą wiedzy z zakresu

behawioru różnych gatunków zwierząt oraz zasad podstawowej ich pielęgnacji. W ramach studiów przekazywana jest wiedza dotycząca przeprowadzania szkoleń zwierząt w zakresie wykorzystania ich w różnych dziedzinach życia codziennego, a także wspomagających terapię osób o różnym spektrum niepełnosprawności. Zoopsycholog jest specjalistą od relacji człowieka ze zwierzęciem towarzyszącym. Dzięki wiedzy i doświadczeniu związanych z pracą ze zwierzętami, wpływa na kształtowanie relacji osoby wymagającej wsparcia z udziałem zwierząt. Terapia z udziałem zwierząt, będąca wsparciem w całościowym procesie terapeutycznym podopiecznych, wymaga ścisłej współpracy ze środowiskiem medycznym. Zoopsycholog odpowiada za współpracę ze specjalistami z dziedziny medycyny i psychologii. Realizując i ewaluując podejmowane działania terapeutyczne, dostarcza profesjonalnych informacji o przebiegu procesu terapeutycznego. Absolwent kierunku zoologia i animaloterpia I stopnia w toku studiów licencjackich uzyskuje przygotowanie pedagogiczne niezbędne do terapii z udziałem zwierząt podczas zajęć edukacyjnych oraz terapeutycznych z osobami zdrowymi i z niepełnosprawnością (zgodnych ze standardami animaloterapii oraz wymogami dotyczącymi kwalifikacji pedagogicznych niezbędnych do pracy z dziećmi, młodzieżą i osobami dorosłymi, w tym osób z niepełnosprawnością). Absolwent

kierunku zoologia i animaloterpia II stopnia w toku studiów magisterskich uzyskuje wykształcenie i przygotowanie zawodowe do pracy ze zwierzętami oraz posiada wiedzę w zakresie pielęgnacji zwierząt towarzyszących oraz przygotowania i szkolenia zwierząt do pracy terapeutycznej, stosowanej w terapii osób o różnym stopniu niepełnosprawności. Zakres kompetencji dotyczący pogłębianej wiedzy oraz umiejętności dotyczących genomiki i organizacji hodowli zwierząt, biotechnologii rozrodu, bioaktywnych składników diety może być szczególnie pomocny w prowadzeniu gospodarstwa rolnego, w którym zwierzęta przygotowywane są do pracy terapeutycznej. Wiedza z zakresu socjologii zwierząt towarzyszących wykorzystywanych w animaloterapii jest konieczna dla pełnego zrozumienia relacji terapeutycznej łączącej ludzi i zwierzęta. Kierunek studiów zoologia i animaloterpia realizuje Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach.

■ **Kształcenie pozaszkolne**

Na rynku dostępne są kursy przygotowujące do pracy w zawodzie zoopsychologa. Nie mniej należy podkreślić, że główne kompetencje zoopsychologa związane są z zachowaniami zwierząt i jego wiedza może jedynie wspierać pracę ze zwierzętami w gospodarstwie społecznym. Zdobycie kompetencji praktycznych z zakresu obserwowania zachowań zwierząt oraz diagnozowania problemów

w ich zachowaniu jak najbardziej sprzyja ich przystosowaniu do wspomagania terapii dla osób potrzebujących. Należy jednak podkreślić, że praca ze zwierzętami i osobami wymagającymi wsparcia obliuguje do poszerzonego interdyscyplinarnego wykształcenia i doświadczenia zawodowego. Kursy z zoopsychologii oferują między innymi: Centrum Nauki i Biznesu Żak Sp. z o.o., Łapa w Dłóż – Centrum Szkoleń Zoologicznych i Edukacji Ustawicznej, Prywatne Centrum Kształcenia

HORTITERAPIA

Hortiterapia rozumiana jako terapia ogrodnicza wykorzystuje zajęcia w ogrodzie i przebywanie wśród roślin w celu poprawy zdrowia psychicznego i fizycznego człowieka, a także jego relacji międzyludzkich. Ta dziedzina nauki i równocześnie rodzaj terapii rozwija się w ostatnich latach bardzo dynamicznie. Korzyści wynikające z przebywania w otoczeniu roślin i aktywności w zakresie ich uprawy oraz pielęgnacji są widoczne w poprawie zdrowia fizycznego, rozwoju emocjonalnego i umysłowego człowieka – służą zatem lepszej jakości życia. Hortiterapia jest stosowana w pomocy osobom z autyzmem, depresją, demencją starczą, zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawnością, a także jako metoda resocjalizacji więźniów i leczenia uzależnień.

Zawodowego w Warszawie kształtujące w zawodach weterynaryjnych i rolniczych, Szkoła Przyjaciół Psów Wesoła Łapka, Firma szkoleniowa AMBltion, SKK – Szkoły Kursy Kariera z siedzibą w Warszawie. Z kolei kursy z animaloterapii znajdują się w ofercie takich firm szkoleniowych jak: Akademia Animaloterapii – Niepubliczna Placówka Kształcenia Ustawicznego oraz Ostrowskie Centrum Terapii.

Terapia ogrodnicza stosowana jako narzędzia współpracy z podopiecznymi w gospodarstwie opiekuńczym odbywa się w oparciu o zasoby gospodarstwa i jego otoczenia. Planując prowadzenie zajęć warsztatowych z roślinami, należy zaplanować przestrzeń ogrodu tak, aby była dostępna dla osób z ograniczeniami ruchu. Wielogatunkowe nasadzenia, kwitnące rabaty bylinowe czy krzewy owocowe w ogrodzie są elementami, które będą oddziaływały sensorycznie na osoby przebywające w ich otoczeniu. Ogród terapeutyczny stwarza możliwość podejmowania wielu aktywności na świeżym powietrzu, daje przestrzeń do pracy artystycznej w plenerze czy organizowania kameralnych koncertów. Sam kontakt z przyrodą, nawet

poprzez jej bierną obserwację, znacznie obniża poziom stresu, poprawia samopoczucie, zwiększa kreatywność, poprawia koncentrację i kondycję. Hortiterapia może mieć formę bierną. Wówczas jest rozumiana jako relaks w ogrodzie, spacer jego ścieżkami, doświadczanie ogrodowego bogactwa zmysłami czy nawet widok z okna na ogród. W formie aktywnej hortiterapia polega na pracy z roślinami (np. siew, sadzenie, prace pielęgnacyjne, zbiory, kompozycje roślinne) prowadzonej w ogrodzie lub w odpowiednim pomieszczeniu: pracowni ogrodniczej, pracowni do terapii zajęciowej, oranżerii, szklarni czy świetlicy. Realizacja zajęć terapeutycznych z roślinami wymaga wcześniejszego przygotowania stanowisk pracy. Ergonomicznie zaprojektowane stoły robocze czy rabaty umożliwią wykonywanie zadań z przyjemnością oraz z dbałością o osoby z ograniczeniami ruchu. Formy aktywne i bierne hortiterapii można stosować łącznie, przeplatać w programie terapii elementy zajęć aktywizujących oraz relaksujących. Harmonijne łączenie pracy w ogrodzie z podziwianiem jej efektów wzbudza poczucie sprawczości w podopiecznych oraz daje możliwość zachwytu pięknem natury. Od dawna zauważano, że ogrodnictwo obniża stres, objawy depresji i stanów lękowych. Daje szansę skupienia umysłu na twórczej pracy i realizacji znaczącego celu. Zbiór warzyw i owoców jest często wydarzeniem integrującym całą społeczność gospo-

darstwa. Współcześnie możemy obserwować zwiększające się zainteresowanie ogrodami terapeutycznymi i hortiterapią na wszystkich polach: zarówno naukowym, medycznym, jak i praktycznym – ze strony pacjentów. W związku z tym na rynku pojawią się liczne kursy, szkolenia oraz programy studiów odpowiadające na to zapotrzebowanie.

■ Kształcenie szkolne

Obejmuje kształcenie doskonalące na kierunku studiów podyplomowych. Absolwenci kierunków ogrodniczych, pedagogicznych oraz innych dziedzin nauki chętnie korzystają z doksztalcenia się w kierunku hortiterapii. Również terapeuci zajęciowi, pedagodzy, fizjoterapeuci, psychoterapeuci, pracownicy placówek psychiatrycznych czy geriatrycznych, opiekunowie osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami, osoby zajmujące się resocjalizacją, asystenci nauczyciela mogą zdobyć kolejne narzędzie terapeutyczne, jakim jest umiejętność pracy z roślinami. Z uwagi na charakter praktyczny zajęć hortiterapeutycznych wiedza z zakresu pielęgnacji i uprawy roślin jest niezbędna. Przekazywana na wykładach i ćwiczeniach, a także na zajęciach terenowych i podczas praktyk zawodowych gwarantuje umiejętność pracy z roślinami, której celem jest poprawa zdrowia i samopoczucia osób zaangażowanych w zajęcia uprawowe. Dla osób kończących szkoły branżowe ogrodnicze czy rolnicze,

studia podyplomowe z hortiterapii otwierają nowe możliwości zatrudnienia oraz uzupełnienia swojej wiedzy o zakresy dotyczące psychologii, terapii i wsparcia osób potrzebujących.

W programach studiów podyplomowych z terapii ogrodniczej znajdują się zagadnienia obejmujące trzy obszary naukowe, w tym: nauki rolnicze w zakresie ogrodnictwa, medyczne i społeczne. W programie kształcenia wyraźnie widoczny jest interdyscyplinarny charakter tej dziedziny, która łączy nauki o człowieku oraz nauki rolnicze.

Wśród uczelni wyższych kształcących na kierunku hortiterapia wyróżnić można między innymi: Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski

PRACOWNIK SOCJALNY

Współpraca gospodarstwa opiekuńczego z pracownikiem socjalnym może mieć miejsce przede wszystkim tam, gdzie będziemy mieli do czynienia ze skierowaniem podopiecznych do gospodarstwa przez Ośrodek Pomocy Społecznej. Może też dotyczyć wszystkich innych sytuacji, które wymagają pomocy w zakresie rozwiązywania trudnych spraw życiowych podopiecznych.

w Olsztynie, Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa w Poznaniu, Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie i Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie.

■ Kształcenie pozaszkolne

Rosnące zainteresowanie udziałem w zajęciach warsztatowych z wykorzystaniem roślin zarówno wśród klientów, jak i osób chcących świadczyć takie usługi sprawia, że na rynku pojawiają się nowe formy kursów i szkoleń. Część z nich to jedynie wprowadzenie do hortiterapii, które nie zastąpi wykształcenia z zakresu psychologii, ogrodnictwa czy terapii zajęciowej. W tej prężnie rozwijającej się dziedzinie publikowane są również cenne wydawnictwa omawiające zalety pracy z roślinami i doceniające wartość kontaktu z naturą dla jakości życia.

■ Kształcenie szkolne

Zawód pracownika socjalnego w Polsce jest zawodem regulowanym, podlegającym szczególnym uregulowaniom prawnym w zakresie dopuszczenia do jego wykonywania. Określenie uprawnień do wykonywania zawodu pracownika socjalnego wynika wyjątkowo i wprost z przepisów ustawy o pomocy społecznej. Na stanowisku pracownika socjalnego

go nie można zatrudnić zarówno osoby dopiero rozpoczynającej studia wyższe lub kontynuującej studia, jak i absolwentów szkół wyższych, którzy nie spełniają warunków do wykonywania zawodu pracownika socjalnego, określonych przepisami ustawy o pomocy społecznej.

Kwalifikacje do wykonywania zawodu pracownika socjalnego można uzyskać podejmując naukę:

- ◆ na studiach wyższych o kierunku praca socjalna lub w zakresie pracy socjalnej,
- ◆ w pomaturalnym kolegium pracowników służb społecznych.

Osoby, które nie posiadają kwalifikacji wskazanych w ustawie o pomocy społecznej, nie mogą być zatrudnione na stanowisku pracownika socjalnego i wykonywać jego zadań, w tym w szczególności przeprowadzać rodzinnych wywiadów środowiskowych (art. 107) oraz na ich podstawie ustalać czy proponować formy pomocy, jak również zawierać kontraktu socjalnego z osobą lub rodziną (art. 108). Zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy o pomocy społecznej wyżej wymienione działania należą do wyjątkowych kompetencji pracownika socjalnego.

Wykształcenie w zakresie kwalifikacji pracownika socjalnego proponuje wiele uczelni wyższych w kraju, między innymi: Uniwer-

sytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie.

■ Kształcenie pozaszkolne

Pracownikiem socjalnym może być także osoba, która ukończyła studia podyplomowe z zakresu metodyki i metodologii pracy socjalnej w uczelni realizującej studia na kierunku praca socjalna lub w zakresie pracy socjalnej, po uprzednim ukończeniu studiów na kierunku pedagogika, pedagogika specjalna, politologia, polityka społeczna, psychologia, socjologia lub nauki o rodzinie.¹ W toku studiów podyplomowych można uzyskać także specjalizację z zakresu organizacji pomocy społecznej, ale nie jest ona równoważna z nabyciem kwalifikacji pracownika socjalnego. Specjalizacja z zakresu organizacji pomocy społecznej jest przeznaczona dla

osób, które mają zamiar ubiegać się o kierowanie jednostką organizacyjną pomocy społecznej (rt.. 122 ust. 1 i 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej) i nie dotyczy uprawnień pracownika socjalnego. Uczelnie wyższe realizujące specjalizację z zakresu organizacji pomocy społecznej w toku studiów podyplomowych, to między innymi: Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Wyższa Szkoła Nauk o Zdrowiu w Toruniu, Wyższa Szkoła Bankowa w Chorzowie czy Społeczna Akademia Nauk z siedzibą w Łodzi.

¹ Art. 116, 1) ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. 2021 poz. 2268)

**DOSKONALENIE ZAWODOWE DLA POTRZEB
ROLNICTWA SPOŁECZNEGO W OFERCIE
CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO**

4

Państwowe doradztwo rolnicze w Polsce tworzą: Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie z oddziałami w Warszawie, Krakowie, Poznaniu i Radomiu oraz 16 wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego. Doradztwo rolnicze prowadzi określone ustawą o jednostkach doradztwa rolniczego działania mające na celu podnoszenie konkurencyjności rynkowej gospodarstw rolnych i wspieranie zrównoważonego rozwoju wsi, a także podnoszenie poziomu kwalifikacji zawodowych rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich. Poza zagadnieniami związanymi bezpośrednio z produkcją rolniczą doradztwo rolnicze w Polsce promuje i wspiera wielofunkcyjność wsi i rolnictwa oraz nowe źródła dochodu mieszkańców obszarów wiejskich pochodzące z dywersyfikacji gospodarstw rolnych. W tym zakresie wiodące kompetencje w systemie doradztwa rolniczego przypadają Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie. W strukturze Oddziału funkcjonuje Dział Rozwoju Obszarów Wiejskich o ogólnopolskim zasięgu działania.

Doświadczenie CDR Oddział w Krakowie w realizacji zadań związanych z implementacją rolnictwa społecznego w Polsce sięga pierwszej dekady XXI wieku. Pionierskim przedsięwzięciem zainicjowanym i prowadzonym z sukcesem do dzisiaj jest Ogólnopolska Sieć Zagród Edukacyjnych, w której

uczestniczy aktualnie około 300 gospodarstw prowadzących działania dydaktyczne oparte o własny potencjał rolniczy.

Koncepcja rolnictwa społecznego jest w krakowskim oddziale CDR konsekwentnie rozwijana w kierunku wdrażania kolejnych rodzajów rolnictwa społecznego – gospodarstw opiekuńczych i gospodarstw terapeutycznych.

CDR w Brwinowie Oddział w Krakowie posiada w swojej ofercie formy szkoleniowe umożliwiające zarówno doradcom rolniczym, jak i mieszkańcom wsi nabycie kompetencji służących rozwojowi gospodarstw społecznych, w tym gospodarstw opiekuńczych.

Aktualna lista szkoleń organizowanych przez Centrum Doradztwa Rolniczego z możliwością zapisów dostępna jest na stronie <https://planowanie.cdr.gov.pl/szkolenia>.

Szkolenie wprowadza do zagadnień rolnictwa społecznego. Jest skierowane do wszystkich zainteresowanych osób, ze szczególnym uwzględnieniem rolników, doradców rolniczych, lokalnych grup działania, nauczycieli szkół rolniczych, jednostek samorządu terytorialnego i pozostałych mieszkańców obszarów wiejskich.

Na szkolenie składają się następujące moduły szkoleniowe:

- ◆ Rolnictwo społeczne w modelu wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich
- ◆ Gospodarstwo rolne jako miejsce wspomagania terapii i integracji
- ◆ Koncepcja gospodarstwa opiekuńczego
- ◆ Funkcjonowanie gospodarstw edukacyjnych.

Treści szkolenia dotyczą idei rolnictwa społecznego oraz specyfiki poszczególnych form gospodarstw społecznych z uwzględnieniem przesłanek rozwoju, zasad organizacji, warunków formalno-prawnych i finansowych oraz dobrych praktyk krajowych i zagranicznych.

Szkolenie bazuje na materiałach wypracowanych w ramach międzynarodowego projektu pn. „Care-T-Farms”¹, którego liderem było Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Krakowie. Szkolenie jest ukierunkowane na pogłębienie wiedzy z zakresu rolnictwa społecznego oraz umiejętności zarządzania usługami opiekuńczymi i terapeutycznymi dla osób o specjalnych potrzebach.

Poszczególne moduły szkolenia odpowiadają 3 do 6 w systemie EQF². Szkolenie składa się z trzech części, które dedykowane są trzem głównym funkcjom zawodowym realizowanym w gospodarstwach opiekuńczych:

- ◆ Opiekun w gospodarstwie społecznym
- ◆ Kierownik gospodarstwa społecznego
- ◆ Specjalista wspierający gospodarstwo społeczne.

OPIEKUN W GOSPODARSTWIE SPOŁECZNYM

Szkolenie jest skierowane do rolników, pracowników gospodarstw rolnych, studentów i uczniów szkół średnich. Jego celem jest dostarczenie podstawowej wiedzy na temat codziennych czynności związanych z opieką nad osobami przebywającymi w gospodarstwach opiekuńczych i wymagającymi specjalistycznej opieki. Szkolenie odpowiada poziomowi 3/4 w Europejskiej Ramie Kwalifikacji.

Opiekun w gospodarstwie społecznym spełnia rolę osoby organizującej czas podopiecznych uczestniczących w życiu gospodarstwa.

Odpowiada za opiekę i przebieg zajęć w ciągu dnia, zgodnie z opracowywanym wcześniej harmonogramem.

Niezbędne kwalifikacje i kompetencje w pracy opiekuna w gospodarstwie społecznym zależne są od potrzeb osób, którym świadczona jest opieka oraz od typu prowadzonych zajęć edukacyjnych, aktywizujących czy terapeutycznych. Opiekun jest instruktorem w trakcie warsztatów prowadzonych w oparciu o zasoby gospodarstwa. W zależności od profilu działalności rolniczej, zajęcia mogą dotyczyć prac pielęgnacyjnych z zakresu

1 CARE-T-FARMS: Care Activities Raising Employment and Training on Farm Adaptation to Responsible and Mental-Health Services (Projekt Erasmus+ nr 2017-1-PL01-KA202-038380)

2 EQF (ang. European Qualifications Framework). Europejskie Ramy Kwalifikacji (ERK) to przyjęta w Unii Europejskiej struktura poziomów kwalifikacji stanowiąca układ odniesienia krajowych ram kwalifikacji, umożliwiający porównywanie kwalifikacji uzyskiwanych w różnych krajach. Opis poszczególnych poziomów <https://europa.eu/europass/pl/description-eqf-eqf-levels>

ogrodnictwa, karmienia zwierząt gospodarskich i nauki spędzania z nimi czasu czy przygotowywania sezonowych przetworów. Nauka przez praktykę to metoda, która powiększa rolę i udział uczniów w procesie edukacyjnym, jednocześnie ograniczając rolę prowadzącego do „przewodnika” lub „pomocnika”. Podstawowym zadaniem opiekuna jest stworzenie warunków, w których uczestnik gospodarstwa społecznoego posiada przeszerzeń do samodzielnego podejmowania decyzji, poszukiwania i odkrywania rozwiązań oraz do komunikacji i współpracy w grupie. Związane jest to z wykorzystaniem stanowisk pracy w gospodarstwie rolnym do zajęć zespołowych i indywidualnych.

KIEROWNIK GOSPODARSTWA SPOŁECZNEGO

Szkolenie jest adresowane do rolników, którzy mają doświadczenie w oferowaniu usług społecznych w swoich gospodarstwach rolnych, np. zajęć dydaktycznych grupom zorganizowanym i klientom indywidualnym lub agroturystycznym. Celem kursu jest przekazanie szczegółowej wiedzy na temat planowania działań związanych z opieką i terapią w gospodarstwach rolnych. Szkolenie odpowiada poziomowi 4/5 w Europejskiej Ramie Kwalifikacji.

Wśród form kształcenia formalnego w Polsce nie istnieje kwalifikacja do wykonywania zawodu opiekuna w gospodarstwie społecznym. Opiekun powinien posiadać motywację i interdyscyplinarne kompetencje, w tym przynajmniej podstawową wiedzę w zakresie produkcji rolniczej i hodowli zwierząt gospodarskich. Pracę tę mogą wykonywać osoby, których wykształcenie i kwalifikacje dotyczą zarówno rolnictwa, ogrodnictwa, jak pedagogiki, psychologii czy medycyny. Należy podkreślić, że wymagany zakres wiedzy, umiejętności i kompetencji opiekuna jest zależny od potrzeb podopiecznych w gospodarstwie opiekuńczym.

Rolnicy podejmujący się prowadzenia gospodarstw społecznych stają przed wyzwaniem połączenia rolnictwa i usług społecznych oraz pozyskiwania nowych klientów, partnerów i środków finansowych z sektora pomocy społecznej czy opieki zdrowotnej.

Zarządzający gospodarstwem społecznym w ramach swoich kompetencji jest odpowiedzialny za funkcjonowanie całego gospodarstwa w wymiarze organizacyjno-finansowym oraz społecznym. Odpowiada za realizację

programów edukacyjnych, terapeutycznych i aktywizujących dla osób potrzebujących wsparcia i współpracuje z właściwymi instytucjami zewnętrznymi. Zarządzający gospodarstwem koordynuje współpracę wszystkich pracowników zaangażowanych w świadczenie wsparcia podopiecznym oraz współtworzy codzienny harmonogram zajęć prowadzonych na terenie gospodarstwa i nadzoruje jego przebieg.

Zarządzający organizacją gospodarstwa opiekuńczego powinien posiadać kompetencje i umiejętności związane z:

- ♦ planowaniem zadań w gospodarstwie rolnym,
- ♦ umiejętnym wykorzystywaniem zasobów gospodarstwa rolnego do stworzenia stanowisk pracy dostosowanych do potrzeb osób z chorobami fizycznymi, zaburzeniami psychicznymi i/lub społecznymi,
- ♦ zlecaniem prac remontowych pomieszczeń potrzebnych do prowadzenia zajęć warsztatowych zgodnie z zasadą „projektowania bez barier” z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych,
- ♦ analizowaniem na bieżąco wewnętrznych zasobów ludzkich i podejmowaniem decyzji o zatrudnieniu/współpracy ze specjalistami wspierającymi podopiecznych,
- ♦ nawiązywaniem współpracy z placówkami socjalnymi, stowarzyszeniami, rodzinami osób potrzebujących wsparcia.

Podstawą działania osoby kierującej gospodarstwem społecznym jest wizja oparta na społecznej integracji i włączeniu osób niesamodzielnych, która prowadzi do stworzenia planu zajęć dostosowanego do uczestników. W oparciu o potrzeby osób korzystających z zasobów i świadczeń gospodarstwa opiekuńczego zarządzający nim zobowiązany jest zatrudnić lub współpracować z kompetentnym personelem złożonym ze specjalistów różnych dziedzin. Wysoka jakość realizowanego wsparcia osobom potrzebującym oparta jest o ścisłą współpracę zatrudnianych w gospodarstwie osób. W takiej sytuacji podział obowiązków według kompetencji jest kluczowym zadaniem zarządzającego gospodarstwem społecznym.

Kierujący gospodarstwem opiekuńczym jako przedsiębiorca społeczny powinien posiadać umiejętności zarządzania działaniami zaplanowanymi i dostosowanymi do osób z różnym stopniem niesamodzielności. W gestii osoby odpowiedzialnej za funkcjonowanie gospodarstwa społecznego jest również rozwiązywanie konfliktów oraz umiejętność zarządzania ryzykiem i sytuacjami kryzysowymi. Osoba podejmująca się roli organizatora pracy gospodarstwa rolnego w zgodzie z ideą rolnictwa społecznego odpowiada za motywowanie opiekunów do realizacji zadań z należytą starannością i empatią. Służy to stworzeniu atmosfery akceptacji i poczucia

bezpieczeństwa uczestników różnych form wsparcia realizowanych na terenie gospodarstwa i w jego otoczeniu. Kierownik odpowiada za proces społecznej integracji osób korzystających z usług opiekuńczych i wspierających. Kierujący gospodarstwem społecznym skupia się także na współpracy z placówkami socjalnymi oraz medycznymi, pedagogami, terapeutami zajęciowymi, rodzinami osób niesamodzielnych, instytucjami państwowymi i organizacjami pozarządowymi.

Wśród form kształcenia formalnego w Polsce nie istnieje kwalifikacja zawodowa do wykonywania funkcji kierownika gospodarstwa społecznego. Szeroki zakres obowiązków

osoby zarządzającej gospodarstwem rolnym świadczącym usługi społeczne wymaga kwalifikacji z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym oraz przedsiębiorstwem społecznym. Wymiar podjętej edukacji zależy od posiadanego doświadczenia i predyspozycji i obejmować może kształcenie w dziedzinie zarządzania kapitałem ludzkim, pedagogiki, zarządzania organizacją pozarządową, agrobiznesu, prowadzenia działalności gospodarczej. Należy podkreślić, że wymagany zakres wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych zależy jest od potrzeb i oczekiwań osób przebywających w gospodarstwie opiekuńczym oraz od przyjętego modelu biznesowego prowadzonego gospodarstwa społecznego.

SPECJALISTA WSPIERAJĄCY GOSPODARSTWO SPOŁECZNE

Szkolenie jest przeznaczone dla pracowników socjalnych, opiekunów medycznych, psychologów i psychiatrów, którzy mają doświadczenie w pomocy opiekuńczej i terapeutycznej. Celem szkolenia jest dostarczenie specjalistycznej wiedzy na temat planowania zajęć integrujących i terapii opartych o zasoby gospodarstwa rolnego. Szkolenie odpowiada poziomowi 5/6 w Europejskiej Ramie Kwalifikacji.

Kwalifikacje specjalisty odgrywają strategiczną rolę w kontakcie między placówkami publicznymi, odpowiedzialnymi za wsparcie medyczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi i społecznymi, a gospodarstwem społecznym, które przyjmuje takie osoby i oferuje im programy terapii, integracji czy opieki. Współpraca gospodarstwa opiekuńczego ze specjalistami zewnętrznymi dotyczyć może głównie zawodów pracownika socjalnego

i opiekuna medycznego. Specjaliści w dziedzinie medycy i opieki socjalnej w gospodarstwie opiekuńczym odpowiadają za proces społecznej integracji oraz przebieg procesu powrotu na rynek pracy osób zagrożonych marginalizacją. Biorą udział w analizie zasobów gospodarstwa rolnego przydatnych do pracy terapeutycznej i wraz z kierownikiem i opiekunami w gospodarstwie społecznym odpowiadają za realizację programu wsparcia, opracowanego indywidualnie dla każdego z uczestników. Pracownik socjalny/opiekun medyczny, jako profesjonalista wspomagający osoby ze specjalnymi potrzebami, które są kierowane do gospodarstwa społecznego, koordynuje i wspiera proces nauki przez praktykę, utrzymując bliską współpracę z opiekunem. Wspomaga opiekuna w gospodarstwie społecznym i motywuje podopiecznych do poszukiwania i realizacji satysfakcjonujących zadań, których celem jest poprawa samooceny i samodzielności osoby objętej wsparciem. W miarę postępu terapeutycznego uczestników pracownik

socjalny czy opiekun medyczny jest stopniowo mniej obecny w codziennych działaniach w gospodarstwie opiekuńczym.

W zależności od przyjętego modelu funkcjonowania gospodarstwa społecznego i grupy docelowych klientów współpraca ze specjalistami przyjmuje określone formy. Jeżeli podopiecznymi objętymi wsparciem są osoby skierowane przez placówki publiczne, pracownik socjalny/opiekun medyczny opracowuje lub otrzymuje arkusz oceny przygotowany przez psychologów dla osoby kierowanej do gospodarstwa społecznego informujący o planowanym obszarze pracy, indywidualnych działaniach i celach terapeutycznych. Pracownik socjalny/opiekun medyczny przekazuje również do placówek publicznych raporty dotyczące podejmowanych szkoleń, wykonywanej działalności i osiągniętych przez podopiecznego celów i rezultatów terapeutycznych realizowanych w gospodarstwie społecznym.

Tabela 2. Wybrane formy kształcenia i doskonalenia zawodowego w zawodach związanych z działalnością gospodarstwa społecznego w Polsce wg stanu w roku szkolnym 2021/2022

ZAWÓD/KWALIFIKACJA	INSTYTUCJE KSZTAŁCĄCE			
OPIEKUN OSOBY STARSZEJ (SPO.02. Świadczenie usług opiekuńczo-wspierających osobie starszej)	szkoły branżowe	<ul style="list-style-type: none"> • Studium Pracowników Medycznych i Społecznych • COSINUS® • Szkoły dla Dorosłych ETAT w Lublinie • NOVA Centrum Edukacyjne • Collegium Szkoła Służb Medycznych • SKK - Szkoły Kursy Kariera 	kursy edukacyjne	Opiekun osób starszych – klasyfikacja zawodów i specjalności dla potrzeb rynku pracy grupa 2 numer: 341202
			studia podyplomowe	<ul style="list-style-type: none"> • Instytut Studiów Podyplomowych • Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi • Wyższa Szkoła Bankowa w Toruniu • Warszawska Wyższa Szkoła Humanistyczna im. Bolesława Prusa • Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach
ASYSTENT OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ (SPO.01. Udzielanie pomocy i organizacja wsparcia osobie niepełnosprawnej)	szkoły branżowe	<ul style="list-style-type: none"> • TEB Edukacja • Studium Pracowników Medycznych i Społecznych • TALMED Szkoła Policealna Medyczna • Centrum Nauki i Biznesu Żak • Collegium Szkoła Służb Medycznych 	kursy edukacyjne	Asystent osoby niepełnosprawnej – klasyfikacja zawodów i specjalności dla potrzeb rynku pracy grupa 2 numer: 341201
			studia podyplomowe	<ul style="list-style-type: none"> • Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa (Wydział Nauk Społecznych) • Karpacka Państwowa Uczelnia w Krośnie • Wyższa Szkoła Humanistyczna im. Króla Stanisława Leszczyńskiego w Lesznie • Łużycka Szkoła Wyższa im. Jana Benedykta Solfy z siedzibą w Żarach • Kujawska Szkoła Wyższa we Włocławku
GERONTOPEDAGOG	studia wyższe	<ul style="list-style-type: none"> • Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie • Akademia Ignatianum w Krakowie • Uniwersytet Jagielloński • Uniwersytet Papieski Jana Pawła II • Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa w Poznaniu 	Kwalifikacje dotyczące zawodu gerontologa nie są dotychczas ujęte w klasyfikacji zawodów i specjalności.	
			studia podyplomowe	<ul style="list-style-type: none"> • Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie • Medyczne Centrum Kształcenie Podyplomowe Uniwersytetu Jagiellońskiego • Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie • Uniwersytet Wrocławski • Wyższa szkoła Zarządzania i Przedsiębiorczości w Watbrzychu
PRACOWNIK SOCJALNY	szkoły policealne	<ul style="list-style-type: none"> • Kolegium Pracowników Służb Społecznych w Lublinie • Kolegium Pracowników Służb Społecznych w Czeladzi • Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Skarżysku-Kamiennej • Wielkopolskie Samorządowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego nr 2 w Poznaniu • Kolegium Pracowników Służb Społecznych w Bitgoraju 	studia podyplomowe	<ul style="list-style-type: none"> • Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie • Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie • Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu • Staropolska Akademia Nauk Stosowanych w Kielcach • Instytut Studiów Podyplomowych w Warszawie • Centrum Kształcenia Podyplomowego w Łodzi
	studia wyższe	<ul style="list-style-type: none"> • Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy • Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu • Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie • Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie 		
ORGANIZACJA POMOCY SPOŁECZNEJ			Specjalizacja z zakresu organizacji pomocy społecznej to kwalifikacja uzyskana zgodnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 września 2012 r. w sprawie specjalizacji z zakresu organizacji pomocy społecznej (Dz. U. z dnia 28 września 2012 r. Poz. 1081).	
			studia podyplomowe	<ul style="list-style-type: none"> • Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej • Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie • Wyższa Szkoła Nauk o Zdrowiu w Toruniu • Wyższa Szkoła Bankowa w Chorzowie • Społeczna Akademia Nauk z siedzibą w Łodzi
OPIEKUN MEDYCZNY	szkoły policealne	<ul style="list-style-type: none"> • Studium Pracowników Medycznych i Społecznych • Cosinus – bezpłatne szkoły policealne i licea dla dorosłych • Szkoły policealne TEB Edukacja • Centrum Edukacji SIGMA 		
TERAPEUTA ZAJĘCIOWY	szkoły policealne	<ul style="list-style-type: none"> • Studium Pracowników Medycznych i Społecznych • Cosinus – bezpłatne szkoły policealne i licea dla dorosłych • Szkoły policealne TEB Edukacja • SKK – Szkoły Kursy Kariera z siedzibą w Warszawie 	kursy edukacyjne	Zaświadczenie o ukończeniu kursu nie daje uprawnień do wykonywania zawodu. Nie zastępuje dyplomu studiów wyższych lub innych dokumentów wymaganych przepisami prawa dla wykonywania zawodu.
	studia wyższe	<ul style="list-style-type: none"> • Dolnośląska Szkoła Wyższa we Wrocławiu • Wyższa Szkoła Nauk Społecznych z siedzibą w Lublinie • Akademia Wychowania Fizycznego w Krakowie • Akademia Wychowania fizycznego we Wrocławiu • Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu 		
ZOOTERAPEUTA	studia wyższe	Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach	kursy edukacyjne	Zoopsychologia: <ul style="list-style-type: none"> • Centrum Nauki i Biznesu Żak Sp. z o.o. • Łapa w Dłot – Centrum Szkoleń Zoologicznych i Edukacji Ustawicznej • Prywatne Centrum Kształcenia Zawodowego w Warszawie kształtujące w zawodach weterynaryjnych i rolniczych • Szkoła Przyjaciół Psów Wesota Łapka • Firma szkoleniowa AMBItion • SKK - Szkoły Kursy Kariera z siedzibą w Warszawie Animaloterapia: <ul style="list-style-type: none"> • Akademia Animaloterapii – Niepubliczna Placówka Kształcenia Ustawicznego • Ostrowskie Centrum Terapii
HORTITERAPEUTA			Kwalifikacje dotyczące zawodu hortiterapeuty nie są dotychczas ujęte w klasyfikacji zawodów i specjalności.	
			studia podyplomowe	<ul style="list-style-type: none"> • Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie • Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa w Poznaniu • Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kottłataja w Krakowie • Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

OGRÓD TERAPEUTYCZNY – INNOWACJE SPOŁECZNE W GOSPODARSTWACH WIEJSKICH

Szkolenie skierowane do osób prowadzących bądź planujących prowadzenie gospodarstwa opiekuńczego lub edukacyjnego, a także liderów wiejskich, członków lokalnych stowarzyszeń, Lokalnych Grup Działania i Kół Gospodyń Wiejskich. Szkolenie jest źródłem informacji o tym, jak stworzyć ogród w gospodarstwie społecznym, aby możliwe było prowadzenie w nim warsztatów praktycznych, w tym zajęć hortiterapeutycznych.

Poszczególne moduły szkoleniowe zawierają następujące treści kształcenia:

- ◆ Wstęp: wprowadzenie do tematu, opisanie zagadnień poruszonych w szkoleniu
- ◆ Ogrody terapeutyczne – rys historyczny. Opis ogrodów, przykłady ze świata
- ◆ Podstawy hortiterapii
- ◆ Ogród terapeutyczny – definicja i funkcje
- ◆ Zarządzanie ogrodem terapeutycznym
- ◆ Modelowy ogród terapeutyczny „Rodzinny Ogród Mazurówka”

Szkolenie obejmuje między innymi podstawy hortiterapii, zarządzanie ogrodem terapeutycznym, przystosowanie ogrodu dla podopiecznych poprzez „projektowanie bez barier” czy dobór roślin sensorycznych.

Szkoleniu towarzyszy poradnik pt. „Innowacyjna działalność gospodarcza – instrukcje wdrożenia usług na bazie ogrodu terapeutycznego”, CDR Kraków 2021.

ZWIĘKSZANIE SZANS KOBIET NA ZATRUDNIENIE W ROLNICTWIE WIELOFUNKCYJNYM

Szkolenie jest oparte na platformie szkoleniowej opracowanej w ramach międzynarodowego projektu REWARD¹, którego partnerem było Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Krakowie. Celem szkolenia jest podniesienie wiedzy i kompetencji w obszarze aspektów prowadzenia przez kobiety działań przedsiębiorczych na obszarach wiejskich w zakresie tęczy wielofunkcyjne rolnictwo z wiejskim dziedzictwem kulturowym.

Kobiety mają pierwszorzędne znaczenie w rozwoju wielofunkcyjnego rolnictwa, w tym rolnictwa społecznego. Nowe źródła zatrudnienia wynikające z wielofunkcyjności obszarów wiejskich w większości przypadków odpowiadają działaniom tradycyjnie wykonywanym nieodpłatnie przez kobiety wiejskie. Jest to więc dla kobiet okazja do profesjonalizacji i uczestnictwa w rynku pracy.

Szkolenie dotyczy różnych aspektów przedsiębiorczości kobiet na obszarach wiejskich i dostarcza wiedzy potrzebnej do rozpoczęcia i zarządzania własnym biznesem w zakresie rolnictwa wielofunkcyjnego. Poszczególne moduły szkoleniowe obejmują następujące treści:

- ◆ Rozwój obszarów wiejskich poprzez rolnictwo wielofunkcyjne i dziedzictwo kulturowe.
- ◆ Rozpoczęcie działalności w ramach rolnictwa wielofunkcyjnego.
- ◆ Zarządzanie działalnością wielofunkcyjną.
- ◆ Komunikacja biznesowa i marketing na obszarach wiejskich.
- ◆ Równowaga między życiem zawodowym a rodzinnym.

¹ REWARD: Raising Employability of Women through entrepreneurial Activities fostering Rural Development (Projekt Erasmus+ nr 2018-1-FR01-KA202-047809)

Zakres kompetencji i kwalifikacji zawodowych związanych z rolnictwem społecznym wynika wprost z interdyscyplinarnego charakteru tej dziedziny. Rolnictwo społeczne to zarówno tradycyjne, jak i innowacyjne działania podejmowane przez młodych lub bardziej doświadczonych rolników. Dotyczą one wykorzystywania zasobów rolnych (hodowanych zwierząt czy prowadzonych upraw

rolniczych) w celu świadczenia usług opiekuńczych, rehabilitacyjnych, bądź edukacyjnych. Prezentowany przegląd form edukacji i możliwości kierunkowego doskonalenia zawodowego osób zaangażowanych w działalność gospodarstwa społecznego wskazuje na szeroką współpracę specjalistów różnych dziedzin tworzących praktyczny wymiar rolnictwa społecznego na obszarach wiejskich.

Baza Usług Rozwojowych – PARP. <https://uslugirozwojowe.parp.gov.pl>

Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej w Tarnowie październik 2020 r. Informacja o zawodzie Gerontopedagog. <https://wupkrakow.praca.gov.pl/documents/67976/5926451/Gerontopedagog/1b3b900e-07e1-45d3-abe8-f866f8fa78a2>

Czym zajmuje się geragogika i czy warto ją studiować? <http://www.radom24.pl/arttykul/czytaj/41607>

Gerontologia z profilaktyką i promocją zdrowia, <http://podyplomowe.technik.slupsk.pl/kierunek/gerontologia-z-profilaktyka-i-promocja-zdrowia/>

Gerontopedagogika. <https://wvzip.pl/podyplomowe/gerontopedagogika-studiuj-na-uczelnii-przez-internet-tylko-wszip/>

<https://www.mg-edu.pl/kurs/specjalista-ds-zarzadzania-zasobami-ludzki/>

Intensywny Kurs Zarządzania Projektami. <https://wse.krakow.pl/kursy-i-szkolenia/kurs-zarzadzania-projektami/>

Kompetencje opiekuna osoby starszej. <https://www.jesiennie.pl/kompetencje-opiekuna-osoby-starszej/>

Kursy i szkolenia z zakresu zarządzania. <https://www.gwsh.pl/kursy-i-szkolenia/kursy-zarzadzanie.html>

Kwalifikacje pracowników socjalnych. <https://www.gov.pl/attachment/e0e0e4d3-5f0b-434f-998e-134fd8f9d33c>

Nowe kierunki zawodowe – miękkie zawody i kursy edukacyjne. <https://polityka.zaczyn.org/nowe-kierunki-zawodowe-miekkie-zawody-kursy-edukacyjne/>

Opieka i pielęgnacja osób starszych – program studiów. <https://www.wsb.pl/bydgoszcz/studia-i-szkolenia/studia-podyplomowe/kierunki/opieka-i-pielęgnacja-osob-starszych/program-studiow>

Opinia prawna dotycząca zawodu opiekuna medycznego. adw. Anita Jaroszewska-Góra Dolnośląska Okręgowa Izba Pielęgniarek i Położnych we Wrocławiu. <https://www.doip.wroc.pl/download/nowy%20folder/opinie/Opinia%20prawna%20dot%20zawodu%20opiekuna.pdf>

Pedagogika opiekuńczo-wychowawcza i senioralna. <https://wsh.pl/oferta-edukacyjna/studia-licencjackie/pedagogika/pedagogika-opiekunczo-wychowawcza-i-senioralna/>

Pedagogika zdrowia i opieka senioralna. <https://www.zpsb.pl/gryfice/studia-i-stopnia/kierunki-i-specjalnosci/pedagogika-pedagogika-zdrowia-i-opieka-senioralna/>

Psychogerontologia – opis studiów. <https://rekrutacja.uni.wroc.pl/kierunek/psychogerontologia-asystent-seniora-studia-podyplomowe/>

Rolnictwo społeczne. <https://www.cdr.gov.pl/rozwoj-obszarow-wiejskich/rolnictwo-spoeczne>

Rozwój rolnictwa społecznego w Europie na przykładzie gospodarstw opiekuńczych w wybranych krajach europejskich, r.zb. Warszawa, listopad 2017. <https://www.gov.pl/attachment/6fdbe8c4-fb4e-4103-928e-7738bfd4027a>

Specjalista ds. zarządzania zasobami ludzkimi <https://szkolenia.avenhansen.pl/szkolenia-otwarte/zarzadzanie>

Wojciech Giermaziak, Iwona Fryzowska-Chrobot, Terapie z udziałem zwierząt w leczeniu i rehabilitacji chorych i niepełnosprawnych, *Borgis - Medycyna Rodzinna* 1a/2018, s. 59-64. <https://www.czytelniamedyczna.pl/6291,terapię-z-udziałem-zwierzt-w-leczeniu-i-rehabilitacji-chorych-i-niepełnosprawnych.html>

Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie. <https://wupkrakow.praca.gov.pl/>

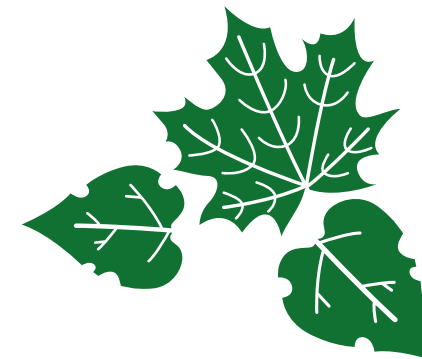
Zintegrowany System Kwalifikacji. <https://kwalifikacje.gov.pl/>

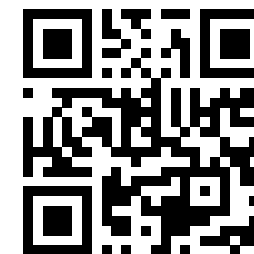
Tytuł: Formy edukacji i możliwości kierunkowego doskonalenia zawodowego osób zaangażowanych w działalność gospodarstwa społecznego w Polsce

Opracowanie: Malwina Kamińska
Korekta językowa: Magdalena Hojnik
Grafika, Edycja i skład Bespoke Sp. z o.o., ul. Goplańska 6A, 02-954 Warszawa
Wydawca: Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie
Kraków 2022

Projekt współfinansowany przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju w ramach strategicznego programu badań naukowych i prac rozwojowych „Społeczny i gospodarczy rozwój Polski w warunkach globalizujących się rynków” GOSPOSTRATEG.

ZESKANUJ KOD
I DOWIEDZ SIĘ WIĘCEJ

growid.pl

GROWID